

עין משפט
ר מצוה

נא:

מי שהוציא אוהו פרק רביעי עירובין

מסורת הש"ס

(א) [למקן נג.] (ב) [אס.]
(ג) [לעיל מ.] (ד) [ניכסת
הר"ש כ' חמ"א.]

הגרות הרב"ח

(ב) [ב' ר' חזקיהו] (ה) [הוא]
[מ"ת וי"ב נירסת רש"י]
[ואר"בא:] (ג) [רש"י ד"ה]
[ומחשיבין וכו'] דהיינו
[במקומו כרז נתקן]
[ומחשיבין על החתום כ"ל]
[ומ"ת אלמ"ה עיקר עירוב]
[כרזל במחקר:] (א) [מ"ד]
[ל"ת ל"ה של"ה לערב בפת]
[יערב כרגליו:] (ד) [ר"ה]
[א"ה] [ט"ו וכו'] [איכ"ה למ"ן]
[דלמ"ה דל"פ] [א"ל חמ"ה נמ']
[ועל מרח"ב בדל"ה אמר]
[א"ה] [מ"ד] [מ"ד] [מ"ד]
[עסקין כיון דאנן סהדי]
[דהתם כ"ע למו"ל כמאן]
[דאמר דמי חמ"ה דל"ה]
[קמי:]

מוסף רש"י

מ"ת ל"ה ר' חייא בר
אשי. מ"ת. אחד עני
ואחד עשיר. מ"למ"ה
ד"ר יהודה [לש"י וכו']

כו א מ"י פ"י מהלכות
עירובין הלכה ב ג
סמך עין דבגנן א שו"ע
ל"ח כ"י ט"ז ספ"ק י' נוס'
כ"ו ב מ"י ע"ס הלכה א
ט"ש"ע ח"ת ס"י ט"ז
כ"ג ג מ"י ע"ס ט"ז ע"ע
ע"ס ספ"ק ח:

רבינו חננאל

דכיון דאמר שביחתי
במקומו דין אין עיר
עירוב אחר בפת. ד"ר
מאי עבר עין עשיר
לא. ור' יהודה סבר אחר
עני ואחר עשיר. אבל
במקום פלוני דרביי הכל
עני אין עשיר. לא. אלמא
קסבר ר' מאיר עיקר
עירוב בפת. והו"ו שאמר
אבינו נכר או אינו כ"י
בהלכה ק"א. לא אמרו
במקום בפת אלא להקל
על העשיר ר' יהודי קמי
לה. והלכה כר' יהודי.
וקיימא לן כרז נתקן
דהאי כותיה. והניא
זהו שאמר (מ"ב) העני
מערב כרגליו. ולא יצא
העשיר חוץ לתחום וימיר
שביחתי במקומו לפי שלא
היה לו לערב כרגליו אלא
למי שבא בדרך והחשכה
לו דבר ר' מאיר. ר'
יהודי אמר אחר עני ואחד
עשיר מערבין כרגליו. ויצא
עשיר חוץ לעיר לתחום
(ואמר) [ואמר] שביחתי
תחא במקומו. והו"ו עיקר
של עירוב. והתירו לבעל
הבית לשלח עירובו כד
בנו כ"י עכו"ב כ"י שלוחו
בשכ"ל להקל עליה. אמר
רב אשי אף אנן מני
תינא לאה דרב נתקן.
רזתו מי שצא לילך לעיר
שמערבין בה. פירוש שיש
לו לילך בה על ידי עירוב.
והתירו חבירי. [והוא]
מותר שיערב כרגליו וכל
בני העיר אסורין. ופירשה
ר' הונא כגון שיש לו
שני בתים ויביתו שני
תחמין שבת שנתן ר'
אלפ"ס אהא. איהו דרב
נפשיה הוה ליה עניו. וכל
הבא בדרך עני הוא חשוב
שאין פה מצויה לרוב
עוברי דרכים. ובבא הוה
לו לערב כרגליו. וכוון
שאמר שביחתי במקום
שני התחמין קנה לו דתם
שבתה. ויש לו לילך
מכחו זה שלן בו לביתו
האחר כמסרך ד' אלפ"ס
אמר. אבל בני העיר כיון
שלא התחמין בדרך הוה
לחו עשירין. ואף על
גב [דאמרין] [ואמרין]
שביחתי במקום פלוני
לא קנו שביחתי דתם.
ולא התירו לערב במקום
פלוני כרבינו אלעזר אלא עני
אבל עשיר. לא. תניא
כ"י פירושא דרב הונא. מ"ת
ל"ת רב חייא בר אשי
לחייא בר רב אחר עני
ואחר עשיר. א"ל רבא
תנייה הלכתא כרב יהודי.
רבא בר חנן רגיל דאחא
מאנובטיא לפומבדיתא
לפירקה רבב יוסף

ואהיבא קאי אינו מכיר. ולא נעו למימר דקאי אמי שגא כדכך
וחשכה לו ודכרי הכל דמוכחא ממני' דנמלא דפלגוי ר"מ
ורבי יהודה א"ר: **ולא** אמרו א"ר ע"ב בפת א"ר אה"ק מאן קתני
א"ר דרבי ה"ב. וא"ת ולר' יהודה מאי להקל איכא כיון שפילו בניה
יכול לומר שביחתי במקום פלוני ו"ל
דהא להקל איכא דליכא אילן או
גדר ומקום מסויים במקום שגושה
לקנות שביחתי:

ויצא עשיר חוץ לתחום. קשה לר"י
דמדקרי ליה עשיר דמשמע
שגושה לתוור ולגן כנימו ואף יכול
לחזור והלא אין לו אלא אלפ"ס
מעירובו ל"ד עירו ופילו א"ס נימו
הוא כהלשון כניסתו ל"ד עירו לא
יהיה לו נתון נימו אלא ד' אמות
ולאטו כשופטני עסקין שלטן כנימו
ולא יהיה לו אלא ד"א ונדאה לר"י
דהא חוץ לתחום היינו חוץ לעירוב
של עיר וכה"ג איכא כ"כ"ד מערבין
(לקמן דף ס.) ועוד ואמר ר"י דהא
דקאמר ולא עשיר חוץ לתחום לא
שגושה לקנות שביחתי חוץ לתחום אלא
שגושה לחזור ולקנות שביחתי נתון
התחום ונקט הכי משום רבי מאיר
דקמי לא יצא עשיר חוץ לתחום
וקמ"ל א"ע"פ ד"ל"ה חוץ לתחום ומי
לשמח לכל כדכך ואפ"ה אין יכול
לערב כרגליו כדכ"י דכל עיקר יצאה
זו לא היה אלא כדי לערב ולאגב דנקט
רבי מאיר נקט נמי רבי יהודה:
ה"ל

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הכא כדכך ואין עמו פת הוא דאקילו
רבנן גביה לומר שביחתי במקומו כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר
לומר שביחתי במקום פלוני: **אבל עשיר**. כגון יושב בביתו לא זו ולא
זו עיקר עירוב כרגל. שביחתי חסתי אפילו לעשיר א"ס יאל והחשך
זכר עיקר מצות עירוב כדתי לא
אמרו לערב בפת כ"י אלא עיקר
מקנת עירוב לר' יהודה כרגל היא:
והו שאמרו **תחמין**. דמשמע דעיקר
מקנתא לאו הכי הואי אלא קולא
בעלמא הוא שאמרו אלא העני לערב
כרגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ**. דלמ"ה
עיקר עירוב בפת: **ואהיבא קאי אינו**
מכיר או שאינו כ"י כהלכה. ואמר
שביחתי חסתי עלה קאמר ר"מ וכו'
שאמרו כלומר דאפילו להא דלמ"ה
במקומו קולא הוא דאקילו רבנן גביה
אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא**
אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר
עירוב בפת איתקן כרגל איתקן ולא
אמרו בפת אלא להקל על העשיר:
מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא
עירוב בפת ולא עירוב כרגל אלא
אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני
אין עשיר לא: **אבל במקומו דמי**
הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר
עירוב כרגל: ה"ג וכו' **שאמרו**.
דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא
קולא הוא דלמ"ה לעני על כדכך ר"מ
קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה כמי
שגא כדכך וחשכה לו והיה מכיר
אילן או גדר ואמר שביחתי בעיקרו
והא אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר
מצוה אפ"ה לא מלין לאוקמא כר'
יהודה משום דקמי כה עני ואילו ר'
יהודה אמר עני ואחד עשיר קאמר:
אמי שגא כדכך וחשכה לו. והיה
מכיר אילן ואמר שביחתי בעיקרו
דקמי קנה שם שביחתי ועלה קאמר
זה הוא שאמרו העני מערב כרגליו
דהא קולא לעני הוא דאקלו לא שיהא
זה עיקר עירוב אלא כדאמר שביחתי
במקומו ור' יהודה אמר אפילו לעשיר
שהיה יושב בביתו ואמר שביחתי
בסוף אלפ"ס הקילו נמי ואף על גב

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הכא כדכך ואין עמו פת הוא דאקילו
רבנן גביה לומר שביחתי במקומו כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר
לומר שביחתי במקום פלוני: **אבל עשיר**. כגון יושב בביתו לא זו ולא
זו עיקר עירוב כרגל. שביחתי חסתי אפילו לעשיר א"ס יאל והחשך
זכר עיקר מצות עירוב כדתי לא
אמרו לערב בפת כ"י אלא עיקר
מקנת עירוב לר' יהודה כרגל היא:
והו שאמרו **תחמין**. דמשמע דעיקר
מקנתא לאו הכי הואי אלא קולא
בעלמא הוא שאמרו אלא העני לערב
כרגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ**. דלמ"ה
עיקר עירוב בפת: **ואהיבא קאי אינו**
מכיר או שאינו כ"י כהלכה. ואמר
שביחתי חסתי עלה קאמר ר"מ וכו'
שאמרו כלומר דאפילו להא דלמ"ה
במקומו קולא הוא דאקילו רבנן גביה
אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא**
אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר
עירוב בפת איתקן כרגל איתקן ולא
אמרו בפת אלא להקל על העשיר:
מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא
עירוב בפת ולא עירוב כרגל אלא
אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני
אין עשיר לא: **אבל במקומו דמי**
הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר
עירוב כרגל: ה"ג וכו' **שאמרו**.
דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא
קולא הוא דלמ"ה לעני על כדכך ר"מ
קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה כמי
שגא כדכך וחשכה לו והיה מכיר
אילן או גדר ואמר שביחתי בעיקרו
והא אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר
מצוה אפ"ה לא מלין לאוקמא כר'
יהודה משום דקמי כה עני ואילו ר'
יהודה אמר עני ואחד עשיר קאמר:
אמי שגא כדכך וחשכה לו. והיה
מכיר אילן ואמר שביחתי בעיקרו
דקמי קנה שם שביחתי ועלה קאמר
זה הוא שאמרו העני מערב כרגליו
דהא קולא לעני הוא דאקלו לא שיהא
זה עיקר עירוב אלא כדאמר שביחתי
במקומו ור' יהודה אמר אפילו לעשיר
שהיה יושב בביתו ואמר שביחתי
בסוף אלפ"ס הקילו נמי ואף על גב

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הכא כדכך ואין עמו פת הוא דאקילו
רבנן גביה לומר שביחתי במקומו כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר
לומר שביחתי במקום פלוני: **אבל עשיר**. כגון יושב בביתו לא זו ולא
זו עיקר עירוב כרגל. שביחתי חסתי אפילו לעשיר א"ס יאל והחשך
זכר עיקר מצות עירוב כדתי לא
אמרו לערב בפת כ"י אלא עיקר
מקנת עירוב לר' יהודה כרגל היא:
והו שאמרו **תחמין**. דמשמע דעיקר
מקנתא לאו הכי הואי אלא קולא
בעלמא הוא שאמרו אלא העני לערב
כרגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ**. דלמ"ה
עיקר עירוב בפת: **ואהיבא קאי אינו**
מכיר או שאינו כ"י כהלכה. ואמר
שביחתי חסתי עלה קאמר ר"מ וכו'
שאמרו כלומר דאפילו להא דלמ"ה
במקומו קולא הוא דאקילו רבנן גביה
אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא**
אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר
עירוב בפת איתקן כרגל איתקן ולא
אמרו בפת אלא להקל על העשיר:
מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא
עירוב בפת ולא עירוב כרגל אלא
אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני
אין עשיר לא: **אבל במקומו דמי**
הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר
עירוב כרגל: ה"ג וכו' **שאמרו**.
דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא
קולא הוא דלמ"ה לעני על כדכך ר"מ
קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה כמי
שגא כדכך וחשכה לו והיה מכיר
אילן או גדר ואמר שביחתי בעיקרו
והא אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר
מצוה אפ"ה לא מלין לאוקמא כר'
יהודה משום דקמי כה עני ואילו ר'
יהודה אמר עני ואחד עשיר קאמר:
אמי שגא כדכך וחשכה לו. והיה
מכיר אילן ואמר שביחתי בעיקרו
דקמי קנה שם שביחתי ועלה קאמר
זה הוא שאמרו העני מערב כרגליו
דהא קולא לעני הוא דאקלו לא שיהא
זה עיקר עירוב אלא כדאמר שביחתי
במקומו ור' יהודה אמר אפילו לעשיר
שהיה יושב בביתו ואמר שביחתי
בסוף אלפ"ס הקילו נמי ואף על גב

עני הוא דאקילו רבנן גביה. הכא כדכך ואין עמו פת הוא דאקילו
רבנן גביה לומר שביחתי במקומו כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר
לומר שביחתי במקום פלוני: **אבל עשיר**. כגון יושב בביתו לא זו ולא
זו עיקר עירוב כרגל. שביחתי חסתי אפילו לעשיר א"ס יאל והחשך
זכר עיקר מצות עירוב כדתי לא
אמרו לערב בפת כ"י אלא עיקר
מקנת עירוב לר' יהודה כרגל היא:
והו שאמרו **תחמין**. דמשמע דעיקר
מקנתא לאו הכי הואי אלא קולא
בעלמא הוא שאמרו אלא העני לערב
כרגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ**. דלמ"ה
עיקר עירוב בפת: **ואהיבא קאי אינו**
מכיר או שאינו כ"י כהלכה. ואמר
שביחתי חסתי עלה קאמר ר"מ וכו'
שאמרו כלומר דאפילו להא דלמ"ה
במקומו קולא הוא דאקילו רבנן גביה
אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא**
אמרו לערב בפת. דמשמע דעיקר
עירוב בפת איתקן כרגל איתקן ולא
אמרו בפת אלא להקל על העשיר:
מחלוקת במקום פלוני. דאין כאן לא
עירוב בפת ולא עירוב כרגל אלא
אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני
אין עשיר לא: **אבל במקומו דמי**
הכל אחד עני ואחד עשיר. דעיקר
עירוב כרגל: ה"ג וכו' **שאמרו**.
דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא
קולא הוא דלמ"ה לעני על כדכך ר"מ
קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה כמי
שגא כדכך וחשכה לו והיה מכיר
אילן או גדר ואמר שביחתי בעיקרו
והא אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר
מצוה אפ"ה לא מלין לאוקמא כר'
יהודה משום דקמי כה עני ואילו ר'
יהודה אמר עני ואחד עשיר קאמר:
אמי שגא כדכך וחשכה לו. והיה
מכיר אילן ואמר שביחתי בעיקרו
דקמי קנה שם שביחתי ועלה קאמר
זה הוא שאמרו העני מערב כרגליו
דהא קולא לעני הוא דאקלו לא שיהא
זה עיקר עירוב אלא כדאמר שביחתי
במקומו ור' יהודה אמר אפילו לעשיר
שהיה יושב בביתו ואמר שביחתי
בסוף אלפ"ס הקילו נמי ואף על גב

להקל עליו א"ר יהודה מועשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא
שהיו מחלקין גרוגרות וצמקין לעניים בשני בצורת ובאין עניי כפר שיחין
ועניי כפר חנניה ומחשיבין על התחום למחרת משכבימין ובאין אמר רב שיחין
מתניתין נמי דיקא דקתני **אמי שצא לילך לעיר שמערבין לה והחזירו חברו**
הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה והוינן בה **אמי שצא**
איהו ומאי שנא אינהו ואמר רב הונא הכא במאי עסקין כגון שיש לו שני
בתים ושני תחומי שבת בניניהן איהו כיון דנפקא ליה לאורחא הוה ליה עני והנך
עשירים נינהו אלמא כל במקום פלוני עני אין עשיר לא ש"מ **מתני ליה ר"ב**
חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר א"ל ר' סיים בה
נמי הלכה כר' יהודה רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי מארטיבנא לפומבדיתא
אמר
דעיקר עירוב במקומו הוא: **ולא אמרו**. דמשמע עיקר עירוב אינו צפת אלא להקל על העשיר
הוא דליתקון סתמא הוא ולא
מסקנא דמילתיה דר"י הוא דהא רבי מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב כרגל במקומו: **תניא כופיה דר"ג**. דלמ"ה [ב' א']
היכא דלמ"ה במקומו לר"מ עשיר לא ור' יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא במקומו אבל במקום פלוני לא: ה"ג **ולא יאל עשיר חוץ לתחום ויאמר**
ספא שביחתי במקומו. והאי חוץ לתחום לאו דיוקא אלא בסוף התחום ואי דיוקא חוץ לתחום כדכ"י אמות קאמר שבו שביחתי: **שאל אמרו**
לערב כרגל. אפילו כ' האי גוונא דלמ"ה במקומו אלא למי שגא כדכ"י א' אלמ"ה לר"מ אפילו במקומו עני אין עשיר לא: **ויאל עשיר חוץ**
לתחום. א"ס יאל: **ויאמר שביחתי במקומו**. אלמ"ה לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומו כרז נתקן: **א"ר יהודה העשיר באנשי בית ממל**
ובאנשי בית גוריון בארומא. מקום: **גרוגרות**. חלטים יבשים: **לימוקין**. ענבים יבשים שגמישבו ונלמקו: **עניי כפר שיחין**. סמוכין להן
לארומא כדכ"י ד' אלפ"ס: **ומחשיבין על הפסוח כו'**. אלמ"ה עיקר עירוב כרגל וימקומו ואל"ע דעניין היו הואיל ונביתם איתנכו בעשירים דמי דא"א
להם כגל מוון ב' סעודות ואע"פ כ' היו מערבין כרגלן ומחשיבין דהיינו במקומו כרז נתקן (א) אלמ"ה עיקר עירוב כרגל ומחשיבין על התחום
ואע"ג דלגבי עירוב עשירים הוה דהא מצינא יואל"ן על ק"י כ"ש להן פת אפ"ה שרי כ' לית ליה שליח לערב (א) כרגליו: **מסני נמי דיקא**. כרז נתקן
דל"י יהודה במקום פלוני עשיר לא וכו' פליג אר"מ במקומו הוא דפלגי: **מי שאל**. כל דהו והחזיק כדכ"י לעיר שמערבין שסמוכה לעירו
לסוף ד' אלפ"ס ויכול אר"ל לילך מוון לו ע"י עירוב: **והחזירו חברו**. דל"ל עת חמה הוא עת צינה הוא כדלקמן (ג). **הוא מותר לילך**. למחר לאותה
עיר אחרת וכל בני עירו אסורין: **שיש לו ב' בתים**. אחד כהו ואחד כהו והיה רואה לילך לביתו שכעיר אחרת מע"ש ולשבות שם כשבת ולא
יאל מצינו לדעתה דקניית שביחתי בסוף התחום ולחזור אלא לדעתה למחול עד התם והחזירו חבירו: **א"ר יהודה העשיר באנשי בית ממל**
ממש ולא משום לערב כרגליו הוה ליה עני ויכול לומר שביחתי בסוף התחום ויסיים מקום היכר לו ש"ס. ופולגתא דלמוראי היא לקמן (ס) איכא
למ"ד דאפילו לא אמר נמי (ו) כיון דאין קסדי דהתם עני למחול כמאן דלמ"ה דמי וע"כ דלמ"ה אמר מידי עסקין: **מדא דלא קתני ואמר שביחתי**
במקום פלוני ועוד מדפלגי ר"מ עלה ואמר הרי זה חמר גמל ש"מ דלמ"ה אמר שביחתי במקום פלוני עסקין דהא ר"מ מודה בעני. וא"ת ר"מ
עשיר חשיב ליה להאי דמשום דחזיק כדכ"י פורתא לא משו ליה עני א"כ דעשיר חשיב ליה ר"מ חמר גמל אמאי לא בניתו לא ר"ה לקנות
דהא אמר שביחתי בסוף התחום ושם לא יכול דהא לאו עני הוא ולא חוץ ממקומו מיבעי ליה אלא דלמ"ה אמר עסקין ור"מ נמי עני משו
ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעמו לקנות שביחתי בסוף התחום או שמא חזר צו לגמרי מלין למחר לאותה העיר ודעתו לקנות
שביחתי לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט ע"י לו ב' בתים דאי לא הוה ליה בתים התם לא הוה אמרין כ' לא אמרין כ' לא אמרין כ' לא אמרין כ'
דלמ"ה קא דרזיניה: **הלכה כרבי יהודה**. וכרז נתקן במקומו: **הוה אמי מארטיבנא**. רגיל דאתי בכל שנת מארטיבנא לפומבדיתא
והיה